הא מדסיפא בדאוזיל הוי רישא בדלא אוזיל דקתני סיפא היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון מכרה בטל ושל כולן מכרן קיים לא רישא וסיפא בדאוזיל וסיפא הא קא משמע לן טעמא דאוזיל בדיתמי אבל בדידה מכרה קיים הא מדרישא שמעת מינה היתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה מהו דתימא התם הוא דאיסתלקא לה מהאי ביתא לגמרי אבל הכא ניגזור מנה ראשון אטו מנה אחרון קא משמע לן ואיכא דאמרי הא לא תיבעי לך [א]היכא דאמר ליה זיל זבין לי ליתכא וזבין ליה כורא דודאי מוסיף על דבריו הוי כי תיבעי לך דאמר ליה זיל זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא מאי מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך דאי לא מצטרכי לך זוזי לא מצית הדרת ביה או דלמא [ב]אמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי אמר רבי חנינא מסורא [א]תא שמע נתן לו דינר של זהב ואמר לו הבא לי חלוק והלך והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית שניהם מעלו אי אמרת בשלמא שליח כי האי גוונא עושה שליחותו ומוסיף על דבריו הוי משום הכי בעל הבית מעל אלא אי אמרת מעביר על דבריו הוי אמאי מעל [ג]הכא במאי עסקינן דאייתי ליה שוה שש בשלש אי הכי שליח אמאי מעל אטלית אי הכי אימא סיפא [ד]רבי יהודה אומר אף בזה בעל הבית לא מעל מפני שיכול לומר חלוק גדול הייתי מבקש ואתה הבאת לי חלוק קטן ורע מאי רע רע בדמים דאמר ליה אי אייתית לי בשית כל שכן דהוה שוה תרתי סרי דיקא נמי דקתני [ה]מודה רבי יהודה בקטנית ששניהם מעלו
שהקטנית

הא מדסיפא כו'. דתרתי בדאוזיל למה לי לאשמועינן: **דאוזיל בדיתמי.** שלא היה לה עוד עליהם כלום שהרי באחרון טעתה: **אבל בדידה.** כגון שטעתה אצל אחד מן הראשונים שהיה הטעות עליה שהרי יש לה עוד לגבות ולמכור מהן מכרה קיים דאין אונאה בקרקעות ד) וכ"ש שאין כאן שתות שיעור אונאה: **נתקבלה כתובתה.** ולא אמרינן מכרה בטל: **התם הוא דאיסתלקא לה.** במכירה ראשונה מהאי ביתא לגמרי וליכא למיגזר מידי אבל הכא דבמכירה ראשונה לא איסתלקא לה אימא אם טעתה במנה ראשון נמי יהא מכרה בטל: **אטו מנה אחרון.** דלא ניתי למימר מכרה קיים קא משמע לן דאפ"ה דוקא דטעתה במנה אחרון אבל במנה ראשון מכרה קיים: **דאי לא מצטרכי לך זוזי.** ותתחרט במכירתך לא היית יכול לחזור אם מכרתיה: **דינר של זהב.** שוה כ"ה דינרין כסף כדאמרי' בהזהב (ב"מ מד:) והם ששה סלעים: **והביא לו בשלש סלעים חלוק.** דהוי דומיא דזבין לי כורא וזבין ליתכא שהרי צוהו למכור כל הדינר בחלוק: **אמאי מעל.** אע"ג דליכא למימר הכא טעמא דלפושי שטרי מיהו אי בעלמא מעביר על דבריו הוי על כרחין לא עשה שליחותו: **שוה שש.** דהוה ליה עשה שליחותו דחלוק בת שש אמר ליה: **אטלית.** שהסלעים האחרונים מדעתו הוציאם ולא מדעת בעל הבית: **רע בדמים.** שקנאו בדמים מועטים והוא צוהו לקנותו בשש. וא"ת מאי אכפת ליה: **דא"ל אי אייתית לי בשית כל שכן.** דמרווחנא טפי דהוי שוה תרתי סרי סלעים גדולים שהלוקח הרבה ביחד מוזלי גביה טפי: **דיקא נמי.** דרע דקאמר ר' יהודה רע בדמים קאמר ובדאייתי ליה שוה שש וטעמא כדאמרן מדקתני מודה בקטנית דהתם לא מצי למימר כל שכן דאי מייתית בדינר זהב היה שוה יותר מכפלים דהוו מוזלי גבך טפי:
שהקטנית

הא מדסיפא בדזילא כו'. דלא אפשר לפרש לאחרון יפה מנה ודינר במנה ודינר ומאי במנה שלה דהא כתובתה ד' מאות זוזי ותימה אי בדזילא מאי איריא זילא בדלא זילא נמי מכרה בטל ומצינו למימר דתנא סיפא לגלויי רישא דבדלא זילא ולא עוד מצינו למימר דהוה אמינא טפי הוי מעביר לא זילא דמכרה שוה מנה ודינר במנה ודינר מהיכא דזילא: **נתן** לו דינר של זהב. תימה לפי מה דאמרינן בהזהב (ב"מ מד:) דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב היכי קאמר הכא והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית הל"ל בשלש ומאי דינר חלוק וכן טלית ועוד לא מצינו מנה הקדמוני מופלג משלנו כל כך להוקיר את הזהב ולהזיל את הכסף דעכשיו לא מצינו שיהא יקר הזהב על הכסף יותר ממשקלו אלא שנים עשר שקלים ועוד קשה ההיא דבכורות פרק יש בכור (דף נ.) ה) גבי פדיון הבן דקאמר התם דקא יהיב ליה דינרא טיריינא שייפא ומהדר ליה שתותא וזוזא ופריך אי הכי עשרים נכי דנקא הוו אלא יהיב ליה זוזא ושתותא והשתא תימה על הלשון דקאמר זוזא ושתותא הוה ליה למימר חומשא מהדר ליה דהכל אחד אלא הכי פירושו ועיקר דדינר של זהב פי שנים כדינר של כסף לפי שכבד וגם עב הוא מדינר של כסף כדאמרינן באלו טרפות (חולין דף נה:) ובשילהי מסכת חגיגה (דף כז.) כעובי דינר זהב וגם כבד מן הכסף ושוקל דינר זהב פי שנים כדינר של כסף לפיכך דינר של זהב נמכר בעשרים וד' של כסף אבל משקל במשקל אין שוה משקל של זהב אלא י"ב של כסף וכן מוכח בהגדת דר' אליעזר בן הורקנוס (פרק לו) ו) דקאמר כתיב שקלי זהב שש מאות וכתיב וכסף שקלים חמשים הא למדת ששקלים כ' של זהב שוים שש מאות של כסף אם כן נמצאת למד שמשקל של זהב י"ב של כסף וזה לפי משקל שלנו כשהוא מזוקק ושחוט ואע"ג דבזבחים פ' בתרא (דף קטז:) פריך להני קראי ומשני להו בענין אחר מיהו לפי פשטות של מקראות משמעותם לפרש כמו בהגדה דר' אליעזר ואין מקרא יוצא מידי פשוטו והשתא אתי שפיר ההיא דבכורות (דף נ.) מהדר ליה זוזא של הכרעות שנותן קולבון לכל ז)דינר של כסף לדינר של זהב נמכר בכ"ד של כסף ולכל כ' דינרין של כסף דהיינו חצי סלע אדם נותן הכרעה כדתנן בפ"ק דמסכת שקלים (דף ג.) הנותן סלע ונוטל שקל נותן שני קולבונות ומפרש בגמרא לפי שאחד הנותן ואחד (א) השוקל נותן קולבון אלמא בכל שקל ושקל נותן קולבון ובסלע איכא ב' שקלים דרבנן והתם בשקל דרבנן איירי וכדתנן בפ"ק דשחיטת חולין (דף כה:) ובפ"ק דשקלים (דף ג.) ומייתי לה בפ' בתרא דבילה (דף לט:) האחין והשותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה ומפרש רש"י האחין שחלקו וחזרו ונשתתפו חייבין בקולבון ככל ישראל שהוזקקו ליתן מחצית השקל בראש חדש אדר לקרבנות צבור והטילו עליהם חכמים על כל אחד ואחד להוסיף קולבון לכל חצי שקל שיביא דהיינו שקל דרבנן דסלע היינו שקל דאורייתא ומפני שהם חצאי שקלים מתיכות דקות ופעמים שמחליפין אותו במנים ונותנים הקולבון בהכרע שכן מנהג כשמוכרין לשולחני שוקלין לו בויתור ואמרו חכמים הויתור לקולבון לכל משקל ומשקל ובדין הוא דהני אחין שמביאין שקל שלם ביניהם לא יתנו כי אם קולבון אחד לפי שאין שם אלא משקל אחד אבל חכמים הטילו עליהם שני קולבונות שלא לפחות מחביריהם ולמעט ההקדש הא חזינן מיהא שלכל חצי שקל דהוא שקל דרבנן כשפורעין לחנווני נותן קולבון להכרע והקולבון הוא חצי מעה כדפי' נמי במתני' בפ"ק דשקלים (דף ג.) הלכך לכ"ד של כסף ששוקל לקנות דינר של זהב שהוא י"ב שקלים דרבנן נותן י"ב קולבונות שהם שש מעה ושש מעה כסף דינר ולפיכך לא כלל ההוא זוזא בהדי שתותא ולימא חומשא כל זה דקדק ר"ת ח): **אלא** אי אמרת מעביר על דבריו הוי בעל הבית אמאי מעל. דמה שהביא לו חלוק קטן ורע חשוב כמו לא ניחא ליה דליפשו שטרי עלויה: **א"ה** שליח אמאי מעל. וא"ת מעיקרא נמי אין מעילת השליח אלא בטלית ויש לומר דסלקא דעתין השתא כיון דאייתי ליה שוה שש בשלש אפילו מוסיף על דבריו לא הוי אלא שליחותיה קעביד שכן היה דעתו אם ימצא שש בשלש שיקנה לו טלית במותר אי נמי מעיקרא סלקא דעתיה מעל אחלוק ומדרבנן מעל השליח אבל עכשיו אפילו מדרבנן אמאי ימעול אי נמי השתא לא משמע ליה מעילה אטלית דסלקא דעתיה הואיל וקנה שוה שש בשלש אותם שלש שנשארו הרי הם כמו חולין ומשני אטלית דמשום הכי לא נפקי לחולין:

כל שכן דהוה שוי תריסר. כן הוא ודאי כפירוש הקונטרס תרתי סרי גדולים יתר מכפלים דהקונה הרבה ביחד מוזלי גביה טפי מהקונה מעט ויש ספרים שכתוב בהן בהדיא דהוה שוה טפי מתרתי סרי ולפיכך לא מעל בעל הבית שהרי העביר על דעתו דמפסיד בעל הבית בכך שאם היה קונה בשש הוה שוה יותר מכפלים והשתא אתי שפיר דבקטנית מעל שאפילו יקנה הרבה ביחד משום הכי לא מוזלי גביה טפי מאילו זבין בפרוטה אבל אם נפרש דחשיב לה מעביר אע"פ שלא היה שוה אלא תרתי סרי בצמצום תימה אם כן בקטנית אמאי מעל דהא פשיטא בקטנית נמי אם נתנו לו תחלה שוה שש בשלש כמו כן בשלש הנשארים היו נותנים לו שוה שש. מ"ר:
אמר

מסורת הש"ס

א) מעילה כא., ב) ב"מ שם, ג) [תוספתא דמעילה פ"ב], ד) [ב"מ ט.], ה) [ע"פ היטב], ו) [בפדר"א שלפנינו ליתא הכי אלא כך כתוב מה"ל מה עשה לקח מכל שבט כ' שקלים הרי סלק שם מאות שקלים שנאמר ויתן דוד לארנן כו' עכ"ל הרי דמפרש ג"כ כמו דמסיק הש"ס בזבחים קטז: שהביאו תוס' בסמוך ואולם בתוס' שבועות מד: ד"ה המקבלת כתבו דבר זה בשם אגדת שמואל ובזבחים קטז: ד"ה נגה ובבכורות נ. ד"ה דמוזגנא כתבו בשם המדרש], ז) [צ"ל לכל שני דינרין של כסף. מהרש"א], ח) [וע"ע תוס' שבועות מד: ד"ה המקבלת וכו' ותוס' בכורות נ. ד"ה דמוזגנא ותוס' ב"מ מד: ותוס' זבחים קטז: ד"ה נגה],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נתן וכו' לפי שאחד הנותן ואחד הנוטל נותן קולבון:

מוסף רש"י

והלך והביא לו בשלש חלוק. בשלשה דינרי (צ"ל סלעי. רש"ש) כסף שהוא חצי דינר זהב, שניהם מעלו. דבעל הבית נעשית שליחותו ביותר מכדי פרוטה והשליח מעל ביותר משוה פרוטה. חלוק קטן ורע. ולא עשית שליחותי כלל (שם).

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ו מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף ח:

לז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

לח ג מיי' פ"ז מהלכות מעילה הלכה ד סמג עשין רי:

תוספות רי"ד

הא לא תבעי לך דודאי מוסיף על דבריו הוי. כי תיבעי לך דא"ל זבין לי כורא ואזל וזבין ליה ליתכא מאי. מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך ודלמא לא מצטרכי לך זוזי ואי מצטרכי לך זוזי הדרת וזבין. א"ד מצי א"ל לא ניחא לי דניפוש שטרי עלי' וסוגיין דמוסיף ע"ד הוי [הוא] דאמרי'